

Geconcentreerde trek van roofvogels op de Krim, Oekraïne

Gerard L. Ouweneel

Op uitnodiging van BirdLife Oekraïne brachten Edo van Uchelen en auteur van 3 tot en met 10 september 2006 een oriëntatiebezoek aan de Krim. In die zes dagen werd een reeks vogelgebieden verkend, alle gelegen op het oostelijk deel van het schiereiland. Door het drukke programma hadden de meeste bezoeken een vluchtig karakter. Niettemin viel op twee plekken geconcentreerde roofvogeltrek vast te stellen.

Op de Krim broeden tenminste 18 soorten roofvogels, waaronder Monniksgier *Aegypius monachus*, Keizerarend *Aquila heliaca* en Kleine Torenvalk *Falco naumanni*. Voor deze soorten begon BirdLife Oekraïne in 2000 aan een speciaal actieplan. Andere roofvogels die onder dit programma vallen zijn de uitsluitend op het vasteland broedende Zearend *Haliaeetus albicilla*, Schreeuwarend en Bastaardarend *Aquila clanga*. Vreemd genoeg ontbreekt op het lijstje de Sakervalk. Nu ten behoeve van de blijkbaar onverzadigbare valkeniermarkt in het Midden-Oosten voortdurend individuen worden onttrokken aan Centraal-Aziatische populaties, wordt het belang van de ten westen van de Oeral broedende Sakers steeds groter. De Krim herbergt minimaal 60 paren Sakers (med. Oleg Dudkin, Floris van Kuijk).

Slechtvalken (de vorm *Falco peregrinus brookei*) en Sakervalken kunnen op de Krim bij elkaar in de buurt broeden, soms op hetzelfde massief. Op 6 september viel ons in het Karadag-reserveaat het niet alledaagse schouwspel ten deel van een Slechtvalk die een Saker attackeerde. Op de vraag wie van beide soorten er bij dergelijke conflicten uiteindelijk het veld ruimde, antwoordde onze gids Alexander Grinchenkon: 'De Saker is de sterkste. Maar Slechtvalken zijn agressiever. En sneller...!'

Baidarskie Vorota

De zesdaagse Krim-odyssee voerde vanuit de hoofdstad Simferopol eerst naar Dzankoj, in het noordoosten van het schiereiland, gelegen bij een van de verbindingsroutes met het vasteland. Vandaar ging het zuidoostwaarts, langs de befaamde Sivash die, als gevolg van de vrijwel totale afwezigheid van wegen, moeilijk bereikbaar bleek. Bruine Kiekendieven waren er de aspectbepalende roofvogels. Via het schiereiland Kerch bereikten wij de zuidkust, waar met Baidarskie Vorota, net voorbij Yalta, het meest westelijke punt van de rondreis werd bereikt. Deze gaf een globale indruk van de meest karakteristieke landschapstypen van de Krim: de immense lagunen kust van de Sivash, steppegebieden, meren, de hoge noordkust van Kerch met Kazantip als de meest markante kaap en dan de door de bergrug Krymski hory beschutte zuidkust van het schiereiland, ook wel bekend als de Russische Riviëra. Landschappelijk deden zowel kust als binnenland vaak denken aan de Dobrogea in Roemenië, die trouwens

slechts anderhalf dag reizen verwijderd ligt. Maar de Krim is grootschaliger, leger en ongerepter, zoals de Roemeense Dobrogea nog was rond 1970.

Een blik op de kaart doet de mening postvatten dat tijdens de (roof)vogeltrek op de Krim wel wat valt te beleven. Dat bleek juist. Tijdens een ochtendexcursie op 5 september in de buurt van Kazantip, langs de landschappelijk weergaloos fraaie noordkust van Kerch, was er aankomst van kiekendieven vanuit zee. Het ging om 8 individuele Grauwe Kiekendieven, alle eerstejaars vogels, en enkele Bruine Kieken, die vanuit de Zee van Azov hoog binnenkwamen. 's Middags zagen wij elders op Kerch een tweedejaars Grauwe Kiek man, tientallen Roodpootvalken, een Slangenarend en een Zwarte Wouw. Deze laatste broedt niet op de Krim. Grauwe Kiekendieven zouden wij de daaropvolgende dagen nog meer zien. Wij waren alert op Steppenkiekendieven en soms waren er twijfels. Zekerheid bleef uit.

De volgende dag, tijdens een dag op en rond Karadag, was het weer prijs. Een bijna 600 meter hoge, pal langs de Zwarte Zeekust gelegen kale piek met omringend rotsmassief vormt het meest markante punt van dit reservaat. Op en rond dit reservaat broeden Saker en Slechtvalk die beide te zien waren, van de laatste ook juvenielen. 's Morgens rond 11.00 uur was er een groep thermiekende Buizerds van het *vulpinus*-type. De daaropvolgende uren was er passage van buizerds en kiekendieven. Om 14.00 uur passeerden in los verband 5 Grauwe Kiekendieven waaronder een adulte man en een Wespendif. Een van de residente Slechtvalken voerde op deze passanten duikvluchten uit. Later op de middag volgden nog meer buizerds en Bruine Kieken. Om 16.00 schroefde uit een hellingbos een Schreeuwend omhoog, een soort die evenmin broedt op de Krim. Even later was te zien hoe laag boven zee een wijfje Bruine Kiek aanvloog, naar boven schroefde en hoog binnenkwam.

In de namiddag van 7 september ging het vanuit Yalta langs de drukke kustweg naar Baidarskie Vorota, circa 40 kilometer westwaarts. Op deze route lijkt de zuidwand van de Krymski hori steil vanuit de Zwarte Zee op te rijzen. Met een straffe zuidwestenwind was het half bewolkt, met rond de top van de bergwand buien en mist. Al tijdens de rit waren vanuit de Wolga-auto boven de weg of langs de bergwand gericht vliegende, niet nader gedetermineerde buizerds te zien. Bij al het recreatieve tumult dat Baidarskie in petto had, behoorde een hoog gelegen terras, waarop wij ons konden installeren. Vandaar zagen wij tussen 15.45 uur en 17.00 uur 52 roofvogels voorbijkomen, richting zuidwest, verdeeld over 11 soorten (Tabel 2). Een aantal passeerde hoog en/of ver weg, waardoor niet alle roofvogels met zekerheid op naam te brengen waren. Daarbij ging het om passerende individuen van het buizerd-type en om Boomvalk/Roodpootvalk. De Arendbuizerd ontbreekt als broedvogel op de Krim. Het passerende exemplaar was er eentje van de donkere fase die, toen de vogel hoog boven de helling naderde, ons aanvankelijk op een verkeerd been zette. Het aantal Boomvalken verbaasde. Soms passeerden ze ons bij twee of drie tegelijk. Die ene Slechtvalk betrof wellicht een standvogel.

Tabel 1. Waargenomen roofvogels op de Krim tijdens 3-8 september 2006. *Birds of prey observed on the Crimea during 3-8 September 2006.*

Soort <i>Species</i>	Aantal waargenomen <i>Number observed</i>	Observatiedagen <i>N days observed</i>
Wespendief <i>Pernis apivorus</i>	5	2
Zwarte Wouw <i>Milvus migrans</i>	5	3
Vale Gier <i>Gyps fulvus</i>	2	1
Slangenarend <i>Circaetus gallicus</i>	1	1
Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	72	5
Grauwe Kiekendief <i>Circus pygargus</i>	21	4
Kiekendief sp. <i>Circus</i> sp.	2	1
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	5	2
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	29	5
Arenbuizerd <i>Buteo rufinus</i>	1	1
Buizerd sp. <i>Buteo</i> sp.	13	2
Schreeuwarend <i>Aquila pomarina</i>	2	2
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	5	1
Roodpootvalk <i>Falco vespertinus</i>	39	3
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	17	3
Sakervalk <i>Falco cherrug</i>	3	1
Slechtvalk <i>Falco peregrinus</i>	7+	2

Raptor Watch

Al bij al waren het op dat terras 75 enerverende minuten, die veel voedsel gaven aan de wens hier een paar weken door te brengen, zulks ook al om na te gaan op welk punt langs de kust de trekkende roofvogels aanvangen met de oversteek over de Zwarte Zee. Alexander Grinchenkon wist trouwens ook te vertellen over grote aantallen Witte Ooievaars en Kraanvogels die er passeerden.

In de BirdLife-uitgave 'Raptor Watch' geven de auteurs Zalles en Bildstein (2000) een opsomming van de belangrijke roofvogeltrekpunten op deze wereld. Met vier locaties is ook de Oekraïne vertegenwoordigd. Echter, deze liggen op het vasteland. Omdat ze in de titel van hun studie de woorden 'global directory' invoerden, is het ontbreken van de Krim beide auteurs vergeven.

Tabel 2. Roofvogeltrek bij Baidarskie Vorota, De Krim, 7 september 2006 (15.45-17.00 uur).
Passage of raptors near Baidarskie Vorota, Crimea, 7 September 2006 (15.45-17.00 hrs).

Soort <i>Species</i>	Aantal <i>Number</i>
Wespendief <i>Pernis apivorus</i>	4
Zwarte Wouw <i>Milvus migrans</i>	3
Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	4
Grauwe Kiekendief <i>Circus pygargus</i>	1
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	4
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	3
Arendbuizerd <i>Buteo rufinus</i>	1
Buteo/Circus <i>Buteo/Circus</i> sp.	9
Schreeuwarend <i>Aquila pomarina</i>	1
Roodpootvalk <i>Falco vespertinus</i>	3
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	13
Slechtvalk <i>Falco peregrinus</i>	1
Valk sp. <i>Falco</i> sp.	3

Summary

Ouweneel G.L. 2007. Concentrated raptor migration in the Crimea, Ukraine, in September 2006. *De Takkeling* 15: 160-163.

During 3-8 September 2006, 15 raptor species were observed in the eastern Crimea Peninsula (Table 1). Raptor migration was noticed on 5 September along the northern Kerch-peninsula, involving at least 8 juvenile Montague Harriers *Circus pygargus* and several Eurasian Marsh Harriers *C. aeruginosus*, arriving high from the Sea of Azov. On 6 September near Karadag-mountain, a flock of soaring *Buteo buteo vulpinus*, 5 *Circus pygargus* and 1 *Aquila pomarina* were seen. Concentrated raptor migration was observed near Baidarskie Vorota along the southern coast (7 September). During a 75-minute watch in late afternoon 52 migrating raptors in 11 species were counted, notably *Falco subbuteo* (Table 2).

Literatuur

- Cramp S. & Simmons K.E.L (eds). 1980. The Birds of the Western Palearctic. Vol. II. Oxford University Press, Oxford.
- Gavrilyuk M. 2001. Action plans for five Raptors in the Ukraine. Newsletter of the World Working Group on Birds of Prey and Owls (WWGBP) No. 29/32: 11-12.
- Grimmet R.F.A. & Jones T.A. 1989. Important Bird Areas in Europe. International Council for Bird Preservation No. 9. Cambridge.
- Zalles J.I & Bildstein K.L. (eds.). 2000. Raptor Watch: A global directory of raptor migration sites. BirdLife International, Cambridge.

Adres: Lijster 17, 3299 BT Maasdam, glo@xs4all.nl